

Innst. S. nr. 364

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument nr. 8:99 (2008–2009)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentant Siv Jensen om sikring av økt lønn i kvinnedominerte lavtlønnsyrker og endringer i arbeidstidsbestemmelsene

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Forslagsstilleren viser til at i mange år har den til enhver tid sittende regjering argumentert med at det er partenes ansvar å fremforhandle lønns- og arbeidsbetingelser, og dermed unnlatt å forholde seg til at disse yrkesgruppene gjennom flere år har sakkert akterut i lønnsutviklingen i samfunnet. Samtidig ser man en utvikling hvor det blir stadig mer krevende å rekruttere personell til disse svært samfunnsviktige oppgavene.

Et lønnsloft for disse gruppene kan ikke gjennomføres med mindre kommunene fullt ut kompenseres for økte utgifter knyttet til lønnsloftet.

Forslagsstilleren ber derfor Regjeringen snarlig iverksette tiltak som muliggjør et lønnsloft for de såkalte kvinnedominerte lavtlønnsyrkene i offentlig sektor.

Samtidig er det blitt en stadig større utfordring at mange innen disse yrkesgruppene jobber ufrivillig deltid, og at arbeidskraftsressursene på den måten heller ikke utnyttes optimalt. Forslagsstilleren mener derfor at Regjeringen også må iverksette tiltak for å sikre at de som ønsker det, får anledning til å jobbe i fulltidsstillinger, og at omfanget av brøkestillinger dermed reduseres.

I dokumentet fremmes følgende forslag:

I

Stortinget ber Regjeringen i forlengelsen av lønnsoppgjøret for 2009 iverksette tiltak som sikrer et lønnsloft for de kvinnedominerte lavtlønnsyrkene i offentlig sektor, og som følge av dette sikre at kommunene blir økonomisk kompensert for et slikt lønnsloft.

II

Stortinget ber Regjeringen i forlengelsen av lønnsoppgjøret for 2009 iverksette tiltak som sikrer en bedre utnyttelse av arbeidskraftsressursene innenfor de kvinnedominerte lavtlønnsyrkene, med sikte på å redusere omfanget av brøkestillinger og øke omfanget av heltidsstillinger."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Tore Hagebakken, Saera Khan, Inger Løite, Tom Strømstad Olsen og Arild Stokkan-Grande, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Åge Starheim og Ib Thomsen, fra Høyre, Kari Lise Holmberg og Bent Høie, fra Sosialistisk Venstreparti, Rolf Reikvam, fra Kristelig Folkeparti, Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Anna Ceselie Brustad Moe, og fra Venstre, Vera Lysklætt, viser til at Likelønnskommisjonen under ledelse av Anne Enger i februar 2008 la fram NOU 2008:6 Kjønn og lønn. Høringsfristen på utvalgets arbeid var satt til 1. september 2008 og høringsinnspillene er nå til behandling i Regjeringen.

Komiteen viser til at en sentral del av Like lønnskommisjonens mandat var å analysere årsakene til lønnsforskjeller mellom kvinner og menn. I sam-

mendraget i NOU 2008:6 trekkes det følgende hovedkonklusjon:

"Analyser av betydningen av utdanning og stilsningsnivå, viser at det er størst lønns-gap innen grupper med høyere utdanning og i ledende stillinger. Generelt er lønns-gapet mellom kvinner og menn større innen høylønnsgrupper, enn blant ufaglærte og lavlønnsgrupper."

"Analysene viser at den viktigste grunnen til lønns-gapet mellom kvinner og menn er at kvinner og menn arbeider innen hver sine sektorer, bedrifter, yrker og stillinger. Kvinner dominerer innenfor offentlig sektor og særlig innenfor undervisning og helse. Menn arbeider i større grad innenfor privat sektor og tekniske yrker. Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn er større i privat sektor enn i offentlig sektor. Samtidig ser vi at lønnsnivået, særlig for utdanningsgrupper, er høyere i privat sektor enn i offentlig sektor. De mange kvinnene med høy utdanning i staten, helseforetakene, skoleverket og kommunene, har derfor lavere lønnsnivå enn grupper med samme utdanningsnivå i privat sektor."

"Hovedkonklusjonen er at arbeidsmarkedet er kjønnsdelt og at lønns-gapet følger denne delingen. Det gjør blant annet at problemet likelønn blir et spørsmål om lønnsnivået i kvinneyrker, for både kvinner og menn."

Utvalget har ikke samlet seg om en anbefaling, men er langt på veg enige i analysen. Colbjørnsen som utgjør mindretallet i utvalget slår også fast at:

"Praktiseringen av frontfagsmodellen på 1980 og 90-tallet har også ført til at særlig kvinner med høyere utdanning i offentlige virksomheter har hatt en svak lønnsutvikling sammenliknet med mange andre yrker."

Komiteen slutter seg til denne analysen og dermed at en hovedutfordring er et kjønnsdelt arbeidsmarked der utdanningsgruppene i offentlig sektor har blitt hengende etter i lønnsutviklingen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at det er dette som gjør arbeidet med oppfølgingen av Likelønnskommissjonens arbeid til et klart politisk ansvar som ikke bare kan overlates til partene i arbeidslivet.

Disse medlemmer viser til at den alvorligste konsekvensen av det kjønnsdelte arbeidsmarkedet er store lønnsforskjeller mellom menn og kvinner. Ifølge Likelønnskommissjonen er det ikke forskjeller i utdanningslengde eller alder som forklarer lønns-gapet, og kvinner har om lag lik lønn i samme stilling i samme virksomhet. Det er dokumentert at lønns-gapet følger det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, i tillegg til at forhandlingsmodellen opprettholder stabile lønnsrelasjoner og at lønnsforskjellene vokser i foreldrefa-

sen. Det faktum at kvinner og menn arbeider innen hver sine sektorer, bedrifter, yrker og stillinger, er altså en hovedårsak til at kvinner og menn har gjennomgående ulik lønn i Norge. Når man ser hele arbeidsmarkedet under ett, er den generelle lønnsforskjellen mellom menn og kvinner på 15 pst. Inntektsforskjellen er på hele 35 pst. Disse medlemmer vil videre påpeke at lønnsforskjellen har vært den samme de siste tiårene. I 1985 tjente gjennomsnittskvinnen om lag 85 pst. av en manns lønn pr. time. I 2007 tjente hun 84,7 kroner for hver hundrelapp mannen tjente.

Komiteen viser til at Likelønnskommissjonen dokumenterer at likelønnsutfordringen er særlig uttalt for de kvinnedominerte utdanningsgruppene i offentlig sektor. Lønns-gapet er på 20,5 pst. for denne gruppen, og det er økende. Komiteen understreker at dette er særlig synlig for kvinnedominerte utdanningsgrupper i offentlig sektor i forhold til mannsdominerte yrkesgrupper i privat sektor med tilsvarende utdanning, men at også innenfor de ulike tariffområdene i offentlig sektor har vi likelønnsutfordringer. Komiteen vil påpeke at partene i arbeidslivet har et betydelig ansvar for å rette opp lønnsdiskrimineringen mellom kvinner og menn.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at utdanningsgruppene i offentlig sektor er de yrker der det vil være et stort behov for rekruttering i årene fremover. Beregninger fra Utdanningsforbundet viser at vi mangler 5 700 lærere i skolen i dag, og Kunnskapsdepartementet har selv beregnet at vi trenger i overkant av 7 000 nye lærere fram mot 2020, hvis alle faktorer holdes konstant (ingen timetallsutvidelse).

Helsedirektoratet mener det er behov for å utdanne 4 500 helsefagarbeidere hvert år de neste årene. Om ikke nedgangen i søkermassen snus, kan situasjonen bli enda mer dramatisk enn tidligere fryktet. Det mest pessimistiske scenario gir 40 000 årsverk i manko i 2030, viser nye beregninger fra SSB. For sykepleiere isolert vil tallet være 7 700 innen 2020, men da er det ikke tatt hensyn til den kvalitetsforbedringen vi legger til grunn i kommunehelsetjenesten.

Disse medlemmer mener at utdanning skal lønne seg. Hovedutfordringen i helsevesenet og skolen er å styrke kompetansen. Kompetanse er kvalitet. Pasienter med behov for omsorg og barna i barnehagene og skolen har krav på kompetente sykepleiere, kompetente førskolelærere og kompetente lærere.

Disse medlemmer mener at rekruttering til sykepleierutdannelsen og lærerutdannelsen er en av hovedutfordringene i årene fremover. Det må være

en målsetting at de mest motiverte og dedikerte ungdommene skal søke til disse utdannelsene. Da må de kunne forvente en lønn på nivå med de som tar like lange utdannelser. Norge har forholdsvis det lavest lønnsnivå av alle OECD-landene når det gjelder utdanningsgruppene i offentlig sektor.

Mangelen på sykepleiere, lærere og førskolelærere er den største trusselen mot tilgangen på velferdstjenestene og kvaliteten på tilbudet de neste tiårene.

Disse medlemmer slutter seg derfor til forslagsstillersens intensjon om et lønnsløft for de kvinnedominerte yrkene i offentlig sektor.

Disse medlemmer mener at det er behov for å ta i bruk virkemidlene fra Likelønnskommisjonen slik forslagsstilleren legger opp til. Disse medlemmer mener derfor at det må etableres en kompetansepotte i oppgjørene i offentlig sektor i årene fremover som fører til et lønnsløft for utdanningsgruppene. Denne potten må være utenfor de ordinære rammene for lønnsoppgjøret. Disse medlemmer slutter seg til forslagsstillersens vurdering av at en slik strategi innebærer at det er nødvendig med et samarbeid mellom staten og kommunesektoren slik at kommunesektorens andel av dette blir kompensert av staten.

Disse medlemmer mener at skal en over tid hindre at lønnsoppgjørene igjen fører til nye skillelinjer mellom utdanningsgruppene i offentlig og privat sektor, vil det være fornuftig om partene i arbeidslivet også legger opp til større andel av tilleggene i de lokale oppgjørene.

Disse medlemmer mener i likhet med forslagsstilleren at disse nødvendige tiltakene for å løfte de kvinnedominerte yrkene i offentlig sektor ikke kan overlates til partene alene, og at Regjeringen snarlig må iverksette tiltak i samsvar med komiteens merknader.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Venstre, registrerer at det ble fremmet forslag om økt lønn i kvinnedominerte lavtlønnsyrker fra stortingsrepresentant Siv Jensen mens forhandlingene om lønnsoppgjøret for 2009 pågikk. Flertallet viser til at Fremskrittspartiet selv har programfestet at

"det ikke er en offentlig oppgave å utjevne lønnsforskjeller som naturlig oppstår i arbeidsmarkedet."

Flertallet viser til at Dokument nr. 8:99 (2008–2009) ikke tar opp likelønnsspørsmålet og at likelønn heller ikke er omtalt i Fremskrittspartiets program. Det som derimot er vektlagt i programmet er sterkere vekt på lokale forhandlinger og ønske om å myke opp regler for midlertidig ansettelse. Flertallet konstaterer at en slik politikk vil føre til større

ulikhet i lønnsfastsettelsen og økt utrygghet bl.a. for kvinner i lavtlønnsyrker.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til at Likelønnskommisjonen leverte sin innstilling 21. februar 2008 og at denne har vært på offentlig høring. Dette flertallet viser til at Regjeringen arbeider med oppfølging av Likelønnskommisjonens innstilling. Dette flertallet viser til at kvinner utgjør om lag 70 pst. av de ansatte i offentlig sektor. Lønnsutviklingen i kvinnedominerte deler av offentlig sektor, slik som helse- og omsorgssektoren og utdanningssektoren, er viktig for å sikre rekrutteringen i årene framover. Etter dette flertallets mening vil likelønn være et viktig steg på veien til økt likestilling i samfunnet.

Dette flertallet er kjent med at det under tariffforhandlingene i staten d.å. var enighet om følgende protokolltilførsel:

"Det nedsettes en parts sammensatt arbeidsgruppe med representanter fra FAD og hovedsammenslutningene som skal utarbeide konkrete forslag for å sikre likelønn i staten. Arbeidsgruppen skal gjøre nødvendige undersøkelser og vurderinger for å fremme forslag til tiltak. Tiltakene skal gi grunnlag for likelønnsløft i tilknytning til hovedoppgjøret 2010. Tiltakene må tilpasses statens særpreg, og blant annet bygge på likelønnskommisjonens rapport."

Dette flertallet har også merket seg at i KS-området er partene enige om at i det videre arbeidet om tiltak for å realisere målsettingen om likelønn legges følgende til grunn:

"Lønnsnivå og lønnsutvikling må bygge opp under likelønnskommisjonens prinsipper om likelønn, både gjennom sentrale og lokale forhandlinger."

Etter dette flertallets syn vil dette være et viktig grunnlag for det videre arbeidet for likelønn. Dette flertallet vil peke på at gjennomføring av inntektsoppgjørene er partenes ansvar og er et sentralt prinsipp i den norske modellen for lønnsdannelse. Dersom utjevning av lønnsforskjeller skal ha varig virkning, må dette være en del av de ordinære lønnsoppgjørene og gjennom en enighet mellom partene. Dette flertallet viser til at Regjeringen har gjort det klart at den har som målsetting i kommende oppgjør å bidra til å heve kvinnelønn og lavlønn.

Dette flertallet vil peke på at ufrivillig deltid først og fremst er et kvinnefenomen. Dette flertallet viser til at en lovfesting av fortrinnsrett til utvidet stilling for deltidsansatte ble innført i den nye arbeidsmiljøloven 1. januar 2006 og at Regjeringen fortløpende vil vurdere om fortrinnsretten fungerer etter sin

hensikt. Dersom det viser seg at den ikke gjør det, må det vurderes en lovendring. Dette flertallet vil også vise til at Stortinget har vedtatt endringer i arbeidsmiljøloven om likestilling av skift og turnus, som kan bidra til å redusere problemet med uønsket deltid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at selv om det ikke fremgår eksplisitt i vårt program at partiet ønsker økt lønn for kvinnedominerte lavtlønnsyrker, betyr ikke det at Fremskrittspartiet ikke ønsker dette. Tvert om er det normalt for alle partier at man tar standpunkt i viktige saker som ikke nødvendigvis er omtalt i partienes respektive program. Likevel vil disse medlemmer tillate seg å påpeke at Fremskrittspartiets politikk vil medføre økt konkurranse om mange av disse yrkesgruppene, noe som også vil få betydning for lønnsdannelsen. Etter disse medlemmers syn er et av hovedproblemene for yrkesgrupper som sykepleiere, hjelpepleiere og andre kvinnedominerte lavtlønnsyrker at arbeidsgiver opptrer som en monopolist, og dermed holder lønnsfastsettelsen kunstig lav for disse grupper. Med et større innslag av konkurranseutsetting med flere arbeidsgivere som konkurrerer om den samme arbeidskraften, slik Fremskrittspartiets politikk vil medføre, finner disse medlemmer det åpenbart at lønnsnivået for disse viktige yrkesgruppene ville vært betydelig høyere.

Likevel vil disse medlemmer påpeke at all den tid dette dessverre ikke er gjeldende politikk for den sittende regjering, er det en politisk oppgave å løse disse urimelige lønnsforskjeller. Slik disse medlemmer ser det fremstår det lite troverdig å unngå å ta politisk ansvar for denne situasjonen ved å henvise til Likelønnskommisjonen. Dette er et politisk spørsmål som Stortinget kan løse dersom den reelle politiske vilje er til stede. Dessverre registrerer disse medlemmer at denne vilje ikke ser ut til å eksistere hos flertallet representert ved Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Disse medlemmer vil påpeke at lønnsutviklingen i offentlig sektor er et politisk ansvar og det er mangel på politisk vilje som har skylden for dagens situasjon.

Disse medlemmer mener det er på tide å ta politisk handling og foreslår derfor følgende:

"Stortinget ber Regjeringen i forlengelsen av lønnsoppgjøret for 2009 iverksette tiltak som sikrer et lønnsløft for de kvinnedominerte lavtlønnsyrkene i offentlig sektor, og som følge av dette sikre at kommunene blir økonomisk kompensert for et slikt lønnsløft."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at når forslagsstiller bruker begrepet "kvinnedominerte

lavtlønnsyrker", vil dette lett kunne forveksles med de lavtlønnsyrker uten høyere utdanning som i dag faller inn under lavtlønnsdefinisjonen.

Disse medlemmer viser til at hvis man fortsetter å prioritere lavtlønnsyrkene med den definisjonen som tradisjonelt har vært gitt av disse, det vil si 90 pst. av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn pr. i dag kr 319 000, vil dette ikke gi noe lønnsløft til sykepleiere, førskolelærere, lærere og de andre utdanningsgruppene i offentlig sektor. Som Likelønnskommisjonen slår fast er det i disse gruppene at lønnsforskjellene er størst.

Disse medlemmer viser til at problemet med likelønnsattsningen de siste 20–30 årene er at det har vært satt likhetstegn mellom likelønn og lavtlønn. Rikslønnsnemnda fastslo allerede i 1998 at lavtlønnsoppgjør ikke er egnet til å utjevne verdsettingsdiskrimineringen som de kvinnedominerte utdanningsgruppene rammes av. Dette er på ny fastsatt av Likelønnskommisjonen. Disse medlemmer viser til at det også er dokumentert at offentlig sektor er lønnsledende i forhold til privat sektor for ufaglærte arbeidstakere med lav utdanning og arbeidstakere med kort yrkeserfaring. ("Er kommunesektoren og/eller staten lønnsledende?" Frischsentret og Price-Waterhouse Coopers 2008.)

Disse medlemmer mener at utdanningsgruppene må prioriteres foran lavinntektsgruppen i oppgjørene i offentlig sektor.

Komiteen vil vise til at Stortinget nylig har behandlet lov om endringer i arbeidsmiljøloven (likestilling av arbeidstiden for skift- og turnusarbeider mv.) (Ot.prp. nr. 54 (2008–2009), Innst. O. nr. 84 (2008–2009), Besl. O. nr. 99 (2008–2009)), og viser til de ulike partienes merknader og forslag i den sammenheng.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er viktig at både høyt- og lavutdannede arbeidsgrupper i offentlig sektor får et lønnsløft. Disse medlemmer mener begge disse arbeidsgruppene har falt bak i lønnsoppgjøret og fortjener et løft i nær fremtid.

Disse medlemmer vil påpeke at flere innenfor de kvinnedominerte lavtlønnsyrkene, har et ønske om å jobbe i større arbeidsstillinger. Disse medlemmer mener at så lenge det er mangel på arbeidskraft innenfor denne sektoren bør det arbeides for å utnytte den arbeidskraften som finnes.

Disse medlemmer vil derfor foreslå følgende:

"Stortinget ber Regjeringen i forlengelsen av lønnsoppgjøret for 2009 iverksette tiltak som sikrer en bedre utnyttelse av arbeidskraftsressursene innen-

for de kvinnedominerte lavtlønnsyrkene, med sikte på å redusere omfanget av brøkstillinger og øke omfanget av heltidsstillinger."

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener det er viktig å gjøre noe med det kjønnsdelte arbeidsmarkedet og med likelønnsutfordringene. Likelønn er etter dette medlems mening først og fremst et spørsmål om rettferdighet. Likelønn er viktig for at kvinner skal få uttelling for den utdanningen de har tatt, for å kunne forsørge seg selv og sikre økonomisk trygghet for alderdommen. Dette medlem mener også at med likere lønn mellom kjønnene vil permisjonsdelingen bli jevnere, og familien kan ta friere valg når det gjelder arbeidsdeling, kontantstøtte osv.

Dette medlem anbefaler partene i arbeidslivet å sette av midler til kombinerte lavtlønns- og kvinnepotter i lønnsforhandlingene.

Dette medlem mener at det bør være en tidsplan fra partene i arbeidslivet for å rette opp diskrimineringen mellom kvinner og menn med hensyn til lønn og arbeidsvilkår og innføring av en like lønnsrett som virkemiddel.

Dette medlem viser til Budsjett-innst. S. nr. 2 (2008–2009) der komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti fremmet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme en forpliktende plan for likelønn."

Og:

"Stortinget ber Regjeringen bidra med tiltak for kvinnedominerte utdanningsgrupper i offentlig sektor, i tråd med Likelønnskommisjonens anbefalinger."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at likestillingsloven i dag gir hjemmel til positiv særbehandling av menn ved ansettelse i stillinger der hovedoppgaven er å undervise eller yte omsorg for barn. Stortinget har tidligere gått mot en allmenn rett til positiv særbehandling av menn. Disse medlemmer slutter seg til at Regjeringen setter i gang arbeid med å utvide hjemmel i likestillingsloven om særbehandling av menn, slik at den òg skal gjelde andre sektorer der menn er underrepresentert, for eksempel i pleie- og omsorgssektoren. Disse medlemmer mener en slik utviding er nødvendig som et insitament for menn til å bryte det kjønnsdelte mønsteret på arbeidsmarkedet. Disse medlemmer mener i tillegg det er nødven-

dig med en bevisst rekrutterings- og personalpolitikk for å rekruttere menn til bransjer som i dag er kvinnedominert for å jevne ut de kjønnsforskjellene som eksisterer i dagens arbeidsmarked. Disse medlemmer viser videre til Innst. S. nr. 208 (2008–2009) om menn, mannsroller og likestilling.

Disse medlemmer mener det er viktig å gjøre noe med det kjønnsdelte arbeidsmarkedet og med likelønnsutfordringene. Likelønn er etter disse medlemmers mening først og fremst et spørsmål om rettferdighet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, foreslår at representantforslaget vedlegges protokollen.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen i forlengelsen av lønnsoppgjøret for 2009 iverksette tiltak som sikrer et lønnsloft for de kvinnedominerte lavtlønnsyrkene i offentlig sektor, og som følge av dette sikre at kommunene blir økonomisk kompensert for et slikt lønnsloft.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen i forlengelsen av lønnsoppgjøret for 2009 iverksette tiltak som sikrer en bedre utnyttelse av arbeidskraftsressursene innenfor de kvinnedominerte lavtlønnsyrkene, med sikte på å redusere omfanget av brøkstillinger og øke omfanget av heltidsstillinger.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råer Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:99 (2008–2009) – representantforslag fra stortingsrepresentant Siv Jensen om sikring av økt lønn i kvinnedominerte lavtlønnsyrker og endringer i arbeidstidsbestemmelsene – vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 15. juni 2009

Tore Hagebakken

leder

Bent Høie

ordfører

Vedlegg

Brev fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet v/statsråden til Stortinget, datert 5. juni 2009

Dokument nr 8:99 (2008-2009) - Representantforslag fra stortingsrepresentant Siv Jensen om sikring av økt lønn i kvinnedominerte lavtlønnsyrker og endringer i arbeidstidsbestemmelsene

Jeg viser til oversending av ovennevnte dokument fra Kommunal og forvaltningskomiteen datert 13. mai 2009. Dokumentet inneholder følgende spørsmål:

"Stortinget ber Regjeringen forlengelsen av lønnsoppgjøret for 2009 iverksette tiltak som sikrer et lønnsloft for de kvinnedominerte lavtlønnsyrkene i offentlig sektor, og som følge av dette sikre at kommunene blir økonomisk kompensert for et slikt lønnsloft"

og

"Stortinget ber Regjeringen i forlengelsen av lønnsoppgjøret 2009 iverksette tiltak som sikrer en bedre utnyttelse av arbeidskraftressursene innenfor de kvinnedominerte lavtlønnsyrkene; med sikte på å redusere omfanget av brøkstillinger og øke omfanget av heltidsstillinger".

Til forslag I:

Regjeringen støtter målet om likelønn mellom kvinner og menn. Reell utjevning av lønnsforskjeller som skal ha varig virkning over tid, må imidlertid være en del av de ordinære lønnsforhandlingene enten det gjelder privat eller offentlig sektor. Representantforslag nr. 99 fra Siv Jensen løsriver spørsmålet om likelønn fra de ordinære oppgjørene, og etter regjeringens syn bryter en slik framgangsmåte med den norske modellen for lønnsdannelse. Gjennomføring av inntektsoppgjørene er arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonenes ansvar, både i privat og offentlig sektor. Dette er en sentral premiss i den norske modellen for lønnsdannelse. Forslagsstilleren understreker selv at "*Lønnsoppgjøret er partenes ansvar*", som det står innledningsvis i representantforslag nr. 99.

Forslagsstilleren viser til endringer i lærernes arbeidstidsbestemmelser under Regjeringen Stoltenberg I. Jeg vil presisere at lønnsøkningen i skolesektoren i perioden 2000-2002 var resultat av forhandlinger mellom partene. Partene inngikk i 2000 en intensjonserklæring om at arbeidstidsbestemmelsene skulle bedre tilpasses de lokale forholdene og skape større effektivitet. Særvtalen om arbeidstid for undervisningspersonale ble etter forhandlinger

endret for å gi større fleksibilitet i undervisningsplanleggingen. Som kompensasjon fikk alle lærere og skoleledere med godkjent utdanning to lønnstrinn. Videre forhandlinger i oktober 2001 resulterte i at lærerne fikk ytterligere tre lønnstrinn (ett ltr. pr. 1. januar 2002 og to ltr. pr. 1. august 2002), mot at undervisningstiden ble utvidet med en % pr. 1. januar og ytterligere tre % pr. 1. august. Erfaringene fra skolesektoren 2000-2002 understreker partenes eierskap til forhandlingsprosessen.

Forslagsstilleren viser til kvinnedominerte lavtlønnsyrker i offentlig sektor. Dette er primært grupper som hører inn under kommunesektoren hvor arbeidsgiver er representert av enten KS eller Oslo Kommune, eller i helseforetakene hvor arbeidsgiver er representert av Spekter. Det er regjeringens syn at det er partene i hvert tariffområde som må finne løsninger innen sitt tariffområde. For kommunesektoren er dette KS og Oslo Kommune sammen med sine tariffparter og i helseforetakene Spekter og tariffpartene der.

Hva angår det statlige tariffområdet er det Fornyings- og administrasjonsministeren og hovedsammenslutningene som finner løsningene på likelønn, lavtlønn og øvrige lønnsproblemer. Denne regjeringen har hatt fokus på likelønn og lavtlønn i de siste års lønnsoppgjør, og i det statlige tariffområdet er lønnsforskjellene mellom kjønnene små.

Kvinner har i snitt vel 98 % av menns lønn når det korrigeres for alder, utdanning, yrkeserfaring, ansiennitet og arbeidstid.

Partene i det statlige tariffområdet har gode prosesser på å komme frem til enighet om tiltak som skal utbedre lønnsforskjellene mellom kvinner og menn, og regjeringen legger til grunn at det samme skjer i de øvrige forhandlingsområdene i offentlig sektor.

Til forslag II:

Det viktigste arbeidet for å redusere deltid er arbeidet på den enkelte arbeidsplass med tiltak som bedre arbeidstidsplanlegging, bemanning og kompetansesammensetting. Her ligger ansvaret først og fremst hos arbeidsgiverne, i samarbeid med arbeidstakerne (og deres organisasjoner). Ikke minst ligger det hos ledere med arbeidsgiveransvar rundt om i kommunene og på sykehusene der mange av arbeidstakerne som arbeider frivillig/ufrivillig deltid. I tillegg vil jeg vise til at Regjeringen nedsatte skift/turnusutvalget. Utvalget, som ble ledet av professor Steinar Holden, utredet ny arbeidstidsordning for skift/turnusarbeidere, men vurderte også forholdet

mellom skift/turnus og deltid. Utvalget pekte på at deltid er mer vanlig i turnusarbeid enn i annet arbeid og at mange av de deltidsansatte ønsker å jobbe mer enn de gjør. Utvalget pekte på at uønsket deltid i stor grad henger sammen med behovet for å dekke den ubekvemme arbeidstiden om natten og på søndager. Etter en samlet vurdering av ulike virkemidler for å få ned deltidsfrekvensen blant turnusarbeidere, mente utvalget at en ikke kan komme utenom en viss økning av helgefrekvensen i mange turnusplaner og helgearbeidet bør fordeles jevner mellom arbeidstakere. Utvalgets forslag om en ny arbeidstidsberegning for tredelt skift og turnus ved å øke kompensasjonen for ubekvem arbeidstid kan gjøre det mer attraktivt å arbeide i helgene. Dette kan redusere problemet med å dekke helgevaktene, og dermed avhjelpe en viktig årsak til undersysselsetting. Utvalget mente forslaget dermed kan bidra til å redusere omfanget av uønsket deltid, som er et viktig mål.

Regjeringen fulgte opp utvalgets forslag i Ot.prp. nr. 54 (2008-2009) forslag til endring i arbeidsmiljøloven. Regjeringen foreslo der at utvalgets forslag blir innført i de bransjer der det er vanlig med tredelt turnus, og der også deltidsandelen er høy (primært helsesektoren).

Skift/turnusutvalget ble også bedt om å vurdere bestemmelsen om rett for deltidsansatte til å utvide

sin stilling framfor at det blir foretatt nyansettelse i virksomheten. Denne retten ble innført i den nye arbeidsmiljøloven (1. januar 2006) med formål å redusere uønsket deltid. Utvalget viste til at flere av organisasjonene, både på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden, fremholder at lovfesting av fortrinnsrett for deltidsansatte har bidratt til større bevissthet omkring fortrinnsrett og at det brukes i større grad nå enn da fortrinnsretten for deltidsansatte bare var nedfelt i tariffavtale. Utvalget fikk også gjennomført en feltundersøkelse som viste at alle virksomhetene som var spurt, kjente til bestemmelsen, og at den i en rekke tilfeller hadde betydning i ansettelsessituasjoner. Utvalget mente at fortrinnsretten for deltidsansatt har bidratt til økt stillingsprosent for mange deltidsansatte. Det var imidlertid mindre klart i hvilken grad bestemmelsen har ført til mindre omfang av uønsket deltid samles sett.

Regjeringen vil fortløpende vurdere om retten for deltidsansatte til å utvide sin stilling ved nyansettelse fungerer. Bestemmelsen har så langt gitt et positivt bidrag ved at flere har fått utvidet sin stilling, men det er for tidlig å konkludere om den fungerer etter sin hensikt eller ikke. Dersom det viser seg at den ikke gjør det, vil vi vurdere lovendring.

